

SERTVM HANNOVERANVM
SEV
PLANTAE RARIORES

QVAE IN
HORTIS REGIIS HANNOVERAE VICINIS
COLVNTVR.

AVCTORE
IOANNE CHRISTOPHORO WENDLAND

HORTI REGII HERRENHVSANI TOPIARIO PRIMO SOCIET. HIST. NAT. TIGVRINAE AC JENENSIS SOD.

VOLVM. I. FASCICVL. IV.

HANNOVERAE,
PROSTAT VENALE APVD FRATRES HAHN.

MDCCCLXXXVIII.

GERM HANNOVERANUM

PLANTAE RARIORAE

DESCRIPTIO

Ob impedimenta quaedam hocce opus cum D. Schrader coniunctim edere non amplius licuit. In posterum prodibit sub titulo: *Hortus Herrenhusanus.*

WENDLAND.

JOHANNES CHRISTOPHORUS WENDLAND

VOLVM I. PARTICVL. III.

HANNOVERAE

1792

ZERVMBET SPECIOSVM.

CHAR. ESSENT. Perianthium tam fructus, quam floris, spathaceum, superum. Corolla tubulosa, papilionacea, 4petala. Filamentum vnum. Bacca? 3locularis, polysperma.

PLANTA tuberosa, semperuiuens, 4 ad 6 pedalis, erecta.

TVBER squamosum, fuscum, odore Zingiberis; tubercula dissecta rubra, odore grauiori.

CAVLIS 4 ad 6 pedalis, erectus, glaber, viridis, subfuscus, foliis alternis.

FOLIORVM vaginae cingunt caulem; margine vaginae et folia ciliatae; folia breuiter petiolata, fesquipedalia longitudine, dimidio pedis latitudine, supra saturate viridia, subtus dilutiora, maiore nervo medio pluribusque venis lateralibus parallelis percurfa, acuminata; apice saepius contorta, etiam ciliata.

FLORES in extremo caule figura racemi nutantis proueniunt.

RACEMVS pilosus, viridis, flexuosus; pedunculi alterni, patentes, fordide virides, pilosi, breues, vniflori.

PERIANTHIUM superum, spathaceum, obouatum, conuexum, apice tridentatum, dente intermedio maiori, pilosum, roseum, intus conuexum, sanguineum, striatum, basi tubulosum. (a. b. c. d.)

COROLLA tubulosa, succulenta, curuata, 4petala, quorum 3 breuiora, inferius seu carina maximum.

TVBVS corollae breuis, roseus, glaber; vexillum latius, quam alae, roseum, substriatum, versus apicem subpilosum, obtusum, sanguineum; alae angustiores, antice latiores, obtusae, subpilosae, apice pariter substriatae, sanguineae.

CARINA seu Nectarium glabrum, extus fordide rubrum, gibbum seu ventricosum, conuexum, antice flauum, emarginatum, margine undulatum, intus sanguineum, venosum; venis saturatoribus transversis; punctatis; margine flauo, (e. f.)

TVBVS interne subroseus, fere clausus ex ea parte, vbi petala adnata diuiduntur; in latere interiori seu nectarii superiori labio filamentum cum anthera bipartita adfixum; in basi filamentum ad latera dentes duo, carnosus, sanguinei coloris, quorum basis pilis erectis ornata; in tubo ipso pili retro versi, qui in hac inferiori parte aperturam aliquam claudunt, ex qua succus in carinam seu nectarium effunditur.

FILAMENTVM summo tubo seu nectarii superiori labio adnatum, liberum, roseum, interna baseos parte pilosum, auersa maculis duabus triquetris distinctum; apice anthera bipartita seu quasi antheris duabus longis terminatum, fordide fuscis, quae apertae marginibus reclinatis stylum includunt, adeo vt stylus per antheras exfertus videatur, sed antheris nondum apertis inclusus lateat.

STYLVS filiformis, albus, ad marginem fere germinis, inflexus, antheris arctissime iunctus. Stigma capitatum, pilosum, medio in umbilicum depressum, aperientibus sese antheris ad eas reclinatum. Filamentum eo loco, vbi stylus ex tubo inter dentes duo carnosos erigitur, munitum est pilis, aperturam claudentibus. Duae squamae nectariferae, carnosae, arctissime stylo ad basin coniunctae, fordide flavescentes, antice magis depressae, quam postice, oblique quasi truncatae.

GERMEN subrotundum, inferum, fordide viride, pilosum. Fructus bacca? trilocularis, polysperma. (m. n.)

Tempus florentiae: Iulius et Augustus.

Patria: China. In Caldario adseruari debet.

Inflorescentia racemosa cum *Alpinis*, nectario seu carina maxima propendente cum *Costo* conuenit; differt a priori praeter alia scapo haud distincto, vt in *Amomis*, a posteriori, deficiente spica, caulem foliosum terminante.

Explicatio Tab. a. c. Corollae cum perianthio fructifero et florigero. b. Perianthium fructiferum. d. Perianthium florigerum. e. Corolla sine germine et perianthio. f. Eadem absque alis et vexillo, carina longitudinaliter dissecta. g. Germen cum tubo dissecto, adnata anthera, squamis nectariferis et stylo. h. Tubus explicatus, vt loca pilosa, dentes duo et filamentum pilosum cum antheris apertis conspici possint. i. Germen cum squamis nectariferis et stylo. k. Idem a parte auersa. l. Stigma capitatum auctum. m. Germen sectione transuersali. n. Idem auctum, vt feminum situs magis adpareat.

PROTEA SCOLYMVS.

CHAR. SPEC. Calyx communis squamosus. Corolla infra ventricosa, quadrangularis, bipartita, canaliculata, apice spathulata, villosa. Antherae quatuor petalis adnatae. Receptaculum commune squamosum. Fructus semen membranaceum seu vtriculus unilocularis, monospermus.

Sectio **** foliis lanceolatis.

Leucadendron Scolymocephalum, foliis lanceolatis, floribus subtundis, caule fruticoso, ramoso. LINN. spec. plant. p. 155.

Lepidocarpodendron acaulon, ramis numerosis e terra excrefcens, calyce floris immaturo extus ex rubro et flauo variegato, intus flauo. BOERH. Lugd. II. p. 192. Tab. 192. Thunb. Diff. de Protea, n. 56.

FRUTEX quadripedalis, patens.

CAVLIS ramosus, erectus, teres, cortice cano-flauescente, scabro. Rami 3 ad 4 conferti, fere verticillati, curui, diuaticati, cano-flauescentes, iuniores rufescentes; foliis alternis, lanceolatis.

FOLIA sessilia, in ramis veteribus subdiuergentia, in iunioribus erecta, inferiora minora, superiora maiora, lanceolata, inferne attenuata, glabra, glauca, ad marginem rubicunda, mucrone ferrugineo, cartilagineo, suberecto terminata.

FIORES terminales, sessiles, interfoliacei, inferiores minores et angustiores, capitati, calyce communi squamoso inclusi.

CALYX communis squamosus; squamae inferiores exiguae, fuscae, obtusae; superiores gradatim maiores, flauo-virentes, acutae, apice fuscae; fummae longissimae, angustissimae, obtusae, flauo-virentes, margine omnes ciliatae. Receptaculum conuexum, scrobiculatum, paleaceum.

COROLLA dipetala quasi, infra ventricosa, quadrangularis, canaliculata, canaliculo sublanato, petalo supra dilatato, spathulato, villoso, declinato, flauo-virente.

FILAMENTA nulla. Antherae quatuor, apicibus petalorum adnatae, didymae, fuscae, polline flauo.

GERMEN paruum, lineari-oblongum, viride, pilosum. Stylus simplex, viridis, cartilagineus, solidus, declinatus, acuminatus, longitudine petalorum. Stigma acutiusculum, rubrum.

FRUCTVS vtriculus oblongus, pilosus. Semen ouatum, membrana fusca supra magis conuexa et brunnea circumdatum.

GRANVM album, bilobum.

Tempus florescentiae: Iulius et Augustus.

Patria: Caput bonae spei.

Per omnes, quibus haec planta in horto regio colitur, annos, cum quotannis floruerit, semper corollam inueni bipartitam, ita vt ex petalis vnum discedat a reliquis tribus et sese reclinet. Illa tria coniuncta manent et pariter reflectuntur. Stylus reflexus prodit et stigma polline onustum, adeo vt haec pars filamentum cum anthera dehiscente esse videatur. Corolla non decidit, sed remanet ad tegendum semen; itaque, cum semen iam maturatum adhuc includat corolla, receptaculum longissima palea vestitum videtur. Calyx squamosus tempore maturitatis fuscus; squamae inferiores adpressae, superiores patentes, antice inclinatae. Capsula oblonga, cornea, infra pilosa, fusca. Stylus cartilagineus, maturitatis autem tempore solide corneus, fructui infidet, a stigmate ad semen solide corneus, inde ad finem vsque fructus membrana styli includit semen, connatum cum illa membrana. At cum dissecatur semen, seiungi potest membrana styli, tumque granum propria vestitum membrana adparet. Quodsi granum sinistra manu tenebis digitoque dextrae stylium corneum comprimes, resoluitur stylus a membranula, granum circumdante, vt Fig. l. ostenditur.

THUNBERGII descriptio l. c. sequentia habet:

TOTVS frutex glaber.

CAVLIS erectus, rugosus, ramosus, tripedalis.

RAMI subuerticillati, erecti, cauli similes.

FOLIA inferne attenuata, lanceolata, acuta, glandula terminali, integra, erecto-patula, frequentia, digitalia.

FLORVM capitula in ramis terminalia, solitaria, ouata, foliis obuallata, magnitudine pruni.

Perianthium commune imbricatum; squamae exteriores ouatae, interiores oblongae, concauae, obtusae.

COROLLA purpurascens.

RECEPTACVLVM ferrugineo-tomentosum.

Explicatio Tab. a. Calyx capitatus cum flore dissectus. b. Corolla aperta. c. Petalum vnum a reliquis discedens. d. Germen cum stylo et stigmate polline onusto. e. Idem sine polline. f. Petala tria coniuncta. g. Petalum vnum. h. Calyx maturus cum fructu. i. Calyx maturus dissectus, k. l. m. Fructus cum exteriori membranula resoluta. n. Idem sine stylo corneo. o. Membrana seminis. p. Granum. q. Idem duobus lobis explicatis.

Fig. f. et g. maiori et aucta oculis forma propositae, reliquae ad naturam depictae.

PROTEA NECTARINA.

CHAR. SPEC. Calyx communis squamosus. Corolla tetrapetala, hirsuta, antice reflexa. Antherae quatuor petalis adnatae. Receptaculum commune nudum. Germen corona nectarina inclusum, pilosum, viride, uniloculare, monospermum.

Sectio * * * * * foliis cuneiformibus.

FRUTEX quadripedalis, erectus.

CAVLIS erectus, ramosus, teres, pilosus, cortice fusco-punctato. Rami 2 ad 3 aggregati, teretiusculi, erecti, fusco-punctati, pilosi.

FOLIA sessilia, terna, verticillata, cuneiformia, recta, patentia, supra saturate viridia, subtus albida, venosa: venis transuersis, neruo cardinali in mucronem producto; iuniora pilosa.

FLORES terminales, intra calycem oblongum squamosum septeni.

CALYX communis squamosus: squamae inferiores exiguae, ferrugineo-virescentes, pilosae, acutae; superiores longiores: proximae floribus longissimae, interiores angustissimae, viridi-ferrugineae, pilosae. Receptaculum medio conuexum, septem orbiculis distinctum, glabrum.

COROLLA tetrapetala, superne tam extus, quam intus, pilosa, rubra, sensim attenuata apiceque reflexa; petala 4 inferne diuisa, in medio conglutinata, duo reliquis longiora.

FILAMENTA nulla. Antherae quadruplices, petalis insertae, fuscae, polline flauo.

GERMEN nectarina corona flaua et altiori circumdatum, pilosum, viride, uniloculare, monospermum.

Stylus ruber, longitudine corollae, filiformis, erectus. Stigma incisum, roseum, obliquum, lineare.

FRUCTVS ad maturitatem non peruenit.

Tempus florentiae: Iulius.

Patria: Noua Hollandia.

Ratione characteris essentialis Proteae, a Linnaeo constituti, haec planta diuersa est, ob nectarium, quod germen includit; sed cum in reliquis partibus calycis, corollae et germinis, quod non nisi uniloculare et monospermum inueni, cum Proteis conueniat optime, iure eam sic nominandam putauit. Quodsi in posterum in semine maturato discrimen aliquod obseruatum erit, tum forsitan nouum genus constituere potest. Prouenit autem haec planta ex semine, ex noua Hollandia adlato et, quoad ex habitu potest iudicari, frutex in patrio loco esse debet ab imo diffusus et ramosissimus.

Expl. Tab. a. Squama calycis inferior. b. Superior aucta. c. Pedunculus cum floribus septenis clausis et squamis angustissimis cinctis. d. Idem flore aperto et germine sessili. e. Petalum seorsim. f. Magnitudine auctum. g. Germen cum nectario circumdante, natua magnitudine. h. Germen cum nectario et stylo auctum. i. Idem cum nectario dissecto et reposito. k. Germen pilosum. l. Idem transuersim dissectum. m. Receptaculum commune cum septem suis orbiculis.

ALLAMANDA CATHARTICA.

LINN. MANT.

PENTANDRIA, MONOGYNIA.

CHAR. ESSENT. CONTORTA. Capsula lentiformis, erecta, echinata, unilocularis, bivalvis, polysperma.

ECHINVS scandens, lactescens, flore maximo lunato. Barrer. acquin.

48. LINN. Mant. 214. Suppl. p. 165.

ORELIA grandiflora. Aublet. guian. p. 271. tab. 106.

FRUTEX erectus, flexilis, adscendens.

CAVLIS teres, cinereus, articulatus, verrucosus, rimosus, glaber, ramosus, lactescens. Rami adscendentes, flexiles, ex viridi cinerei, rimosi, articulati, pilosi, lactescentes, apice subfusci, viridi-splendescentes, foliis 2. 3. 4. 5. verticillatis obsiti.

FOLIA subpetiolata, geniculo infidentia, ovata, oblonga, lanceolata, glabra, nitida, lactescentia, margine undulato-flexuosa, nervo cardinali piloso, venis transuersis, prope marginem eleuatis, confluentibus.

FLORES terminales, pedunculati, bini; sed quia procedunt rami, flores magis laterales.

CALYX pentaphyllus, foliolis oblongis, acutis, viridibus, glabris.

FLOS tubulosus, ventricosus, apice quinquelobus; lobi ante anthesin contorti, glabri, flauis, sed apertis flore reuoluti, obtusi. Tubus interne supra antheras setis albis, antheras tegentibus, vestitus. Ad basin antherarum decurrit nescio quid eminens, munitum setis albis introrsum versis, ex quibus sine dubio filamenta oriuntur.

FILAMENTA vix vlla. Antherae quinque tubo insertae, sagittatae, acutae, conniuentes in fauce tubi, sub quibus multae setae, quae capitulum stigmatum coronatum apprehendunt.

GERMEN glandulae nectarinae flavae infidens, ovatum, supra linea fulcatum. Stylus simplex, filiformis, longitudine tubi, capitulo ovato, infra limbo repando, supra margine dentato coronato, stigmate bilobo terminatus.

FRUCTVS hic nondum maturuit.

Tempus florescentiae: Junius — Aug.

Patria: India. In Caldario adseruanda.

Haec planta semper apud nos fruticosa, ramosissima, semperuirens. Rami flexiles, adscendentes, haud volubiles. Frequenter profert flores terminales, sed quia rami crescendo producuntur, flores inter ramos eorumque axillas adparent.

Expl. Tab. a. Calyx naturali magnitudine. b. Tubus corollae clausus, superne rescissus, vbi setae convergunt antherasque tegunt. c. Idem apertus, vt antherarum et fetarum collocatio melius conspiciatur. d. Idem cum glandula nectarifera, germine, stylo, stigmate et antheris, delineatus. e. f. Antherae a latere et ab anteriori conspectae. g. Germen stylo rescisso. Haec natua forma et magnitudine. h. Anthera a latere. i. Eadem ab anteriori considerata. k. Capitulum styli cum stigmate. l. Germen transuersim sectum. m. Tubi superior pars cum capitulo styli et antheris in situ earumque appendiculis. Haec aucta forma.

GNAPHALIVM FERRUGINEVM.

CHAR. ESSENT. Receptaculum scrobiculatum. Pappus plumosus. Calyx imbricatus: squamis marginalibus scariosis, coloratis.

Sectio * Fruticosa. † Argyrocoma.

FRUTEX bipedalis, debilis, vacillans.

CAVLIS teres, flexuosus, canus, tomentosus. Rami alterni, tomentosi, cani, ferruginei; folia sessilia, ovato-lanceolata, margine et medio neruo ferruginea, vtrisque tomentosa; in iunioribus ramis folia subimbricata, in ramis veteribus patentia, reclinata.

FLORES terminales, pedunculati: pedunculo ferrugineo-tomentoso, squamis semiscariosis tomentosis adperso.

CALYX imbricatus, squamosus: squamis scariosis, acutis, albis, ferrugineo, demum brunneo colore tinctis.

FLOSCVLI foeminei nulli; hermaphroditi plures, quorum 3 ad 4 ordines priores maxime fructiferi. Tubulus succosus, albus; corolla quinqueloba, reuoluta, violacea. Antherae flavae corollam superantes, quinqueidentatae. Stylus basi crassior, nitidus, virescens, reflexus, subdivisus in stigmata duo reflexa violacea. Germen oblongum, inflexum, inaequale, viride. Pappus basi connatus, plumosus, longitudine tubuli, albus.

RECEPTACVLVM planum, nudum, scrobiculatum.

Tempus florescentiae: Maius, Junius.

Patria: Caput bonae spei. In Frigidario adseruari debet.

Haec planta octo abhinc annis ex feminibus mihi enata inde sex quotannis hic floruit, matura vero femina nondum tulit. Pars flosculorum sterilis quoque videtur, quorum stylus haud magnopere flores excedit, nec, vt in prioribus ordinibus, reflectitur.

Explic. Tab. a. Calyx cum flosculis et disco. b. Flosculus e medio sterilis. c. Alius marginis fructifer, vterque secundum naturam. d. Flosculus fructifer auctus cum pappo, antheris et stigmatibus. e. Idem explicatus. f. Stylus seorsim cum germine auctus. g. Pappus basi connatus aucta magnitudine. h. Receptaculum nudum nativa forma ac magnitudine.

ASTER TOMENTOSVS.

CHAR. ESSENT. Receptaculum scrobiculatum, nudum. Pappus connatus, plumosus. Corollae radii 18-20. Calycis imbricati squamae inferiores subpatulae.

Sectio * Fruticosi.

FRUTEX tripedalis, erectus.

CAVLIS erectus, cinereus, teres, glaber. Rami flexuosi, alterni, patentes, erecti, cinerei, tomentosi.

FOLIA alterna petiolata, ouata, coriacea, dentata, venosa; supra viridia, subtus tomentosa, albida tomento ferrugineo.

FLORES terminales, terni, pedunculo longo tomentoso, laterales, medius breviori pedunculo infidens; basi omnes bracteati: bractea angusta, tomentosa.

CALYX imbricatus, tomentosus; squamae angustae, acutae, apice fuscae.

FLOSCVLI foeminei radiati 18-20, tubulosi, superne albi, inferne violacei, patentes, ouati, tridentati. Germen ouatum, octangulare. Pappus plumosus, infra connatus. Stylus longitudine tubi. Stigmata duo reuoluta.

FLOSCVLI hermaphroditi tubulosi, quinquefidi, flauis. Filamenta geniculata. Antherae quinque-dentatae, fuscae, corolla paullo altiores. Stylus aliquantum prominens. Stigma bifidum, connuens. Pappus ut in foemineis.

RECEPTACVLVM scrobiculatum, dentatum.

SEMEN octangulare, hermaphroditorum fuscum, sterile: foemineorum nigro-fuscum, oblongum, medio incrassatum, pappo connato, plumoso coronatum.

Tempus florescentiae: Maius, Junius.

Patria: Caput bonae spei.

Explic. Tab. a. Flos foemineus, radiatus, discissus. b. Flosculus radii. c. Flosculus disci. d. Idem auctus, discissus. e. Filamenta tubulo adnata cum antheris explicatis. f. Stylus floris hermaphroditi. Haec tria figuris lente auctis. g. Receptaculum maturum. h. Semen maturum, magnitudine natua. i. Pappus connatus. k. Semen maturum cum pappo, auctum. l. Semen octangulare sectione transuersali.

I N D E X
PLANTARVM HVIVS VOLVMINIS.

FASCIC. I.

<i>Protea strobilina</i>	Tab. I.	Pag. 7
<i>Solanum Xanthocarpum</i>	— II.	— 8
<i>Sophora iuncea</i>	— III.	— 9
<i>Hermannia hirsuta</i>	— IV.	— 10
<i>Hermannia micans</i>	— V.	— 11
<i>Solidago viscosa</i>	— VI.	— 12

FASCIC. II.

<i>Protea pulchella</i>	— VII.	— 15
<i>Diosma vniflorum</i>	— VIII.	— 16
<i>Zygophyllum foetidum</i>	— IX.	— 17
<i>Melastoma cymosum</i>	— X.	— 18
<i>Melaleuca linearis</i>	— XI.	— 19
<i>Indigofera graueolens</i>	— XII.	— 20

FASCIC. III.

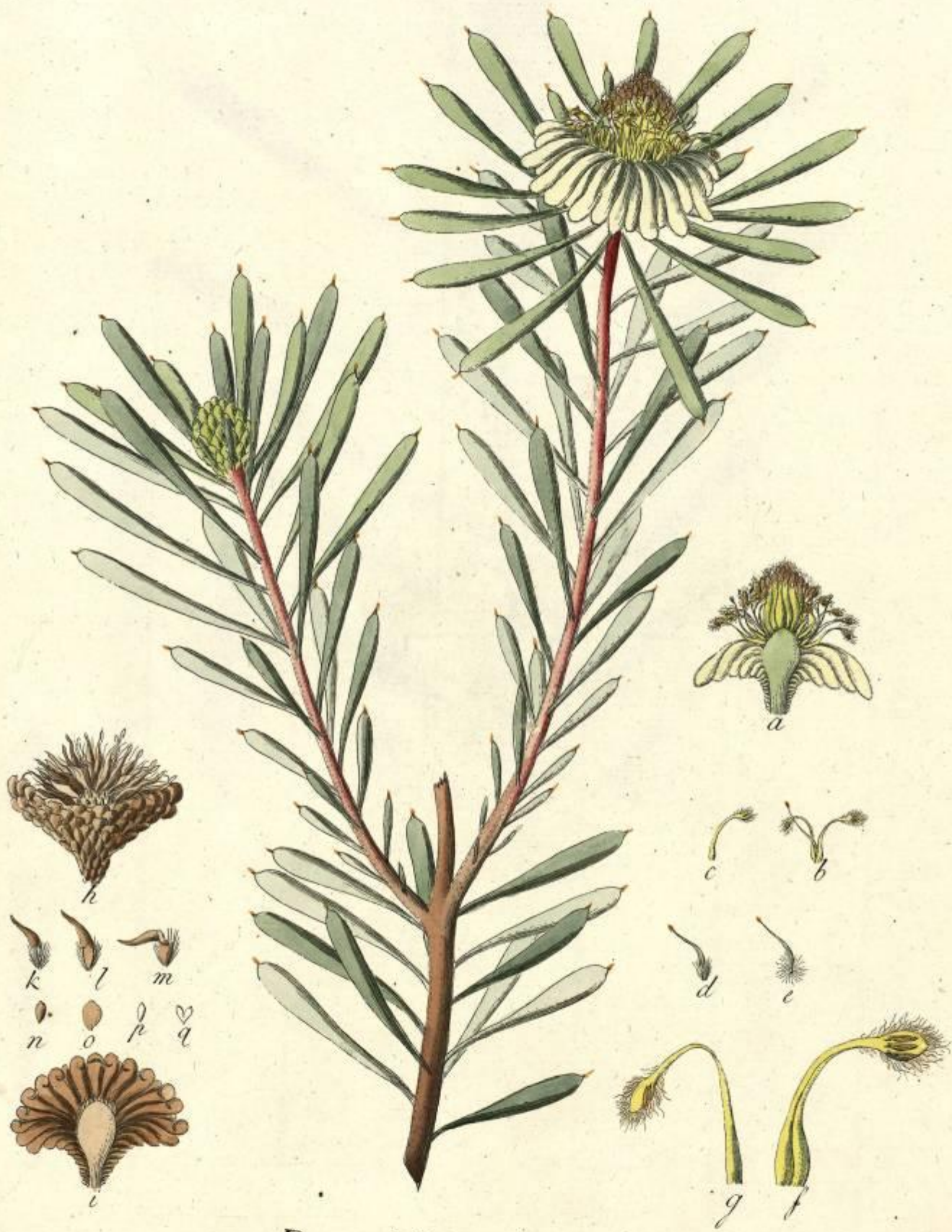
<i>Selinum decipiens</i>	— XIII.	— 23
<i>Melaleuca Thea</i>	— XIV.	— 24
<i>Melaleuca scoparia</i>	— XV.	— 25
<i>Hermannia disticha</i>	— XVI.	— 26
<i>Hakea glabra</i>	— XVII.	— 27
<i>Pultenaea linophylla</i>	— XVIII.	— 28

FASCIC. IV.

<i>Zerumbet speciosum</i>	— XIX.	— 3
<i>Protea Scolymus</i>	— XX.	— 4
<i>Protea nectarina</i>	— XXI.	— 5
<i>Allamanda cathartica</i>	— XXII.	— 6
<i>Gnaphalium ferrugineum</i>	— XXIII.	— 7
<i>Aster tomentosus</i>	— XXIV.	— 8

Zerumbet speciosum

Protea Scolymus

Protea nectarina

Allamanda cathartica

F. G. V. G.

Gnaphalium ferrugineum

Aster tomentosus